

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΣΑΡΡΑΪΓ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝ

Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΕΝ ΗΤΟ ΦΙΛΟΣ ΤΟΥ ΚΑΪΖΕΡ

Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ γάλλου συγγραφέως Mermeix περὶ τῆς δράσεως τοῦ Σαρραΐγ εἰς τὴν Θεσβνίκην ἀποσπῶμεν τὸ κατωτέρω ἀποκαλυπτικὸν κεφάλαιον. Εἰς αὐτὸ ἐκτίθενται ἄγνωστοι ἐνέργειαι τῶν συμμάχων τῆς Γαλλίας πρὸς ἀνάκλησίν του καὶ ἡ ὀλεθρία ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καταφορὰ του. Παρὰ τὴν προκατάληψιν τοῦ συγγραφέως ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν προφανῆ προσπάθειαν νὰ δικαιολογήσῃ πολλάκις τὸν Σαρραΐγ τὸ κεφάλαιον τοῦτο εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον.

Ἐὸ Λόρδος Μπέρι, λέγει ὁ Mermeix πρεσβευτῆς τῆς Μ. Βρετανίας ἐν Παρισίοις ἐπέδωκε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1916 διακοίνωσιν εἰς τὸ Καὶ Ντ' Ὅρσαι, ἐφιστῶσαν τὴν προσοχὴν τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῆς

στάσεως τοῦ Σαρραΐγ προτιμῶντος τὰς πολιτικὰς ἐνεργείας τῶν πολεμικῶν. Ὁ κ. Μπριὰν ἀπήντησε μ' ὄλην τὴν ἀρμολύουσαν ἀξιόπρέπειαν εἰς πρωθυπουργὸν τῆς Γαλλίας, ὅτι εἰς τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν ἐναπέκειτο ἡ ἐπίβλεψις ἑνὸς γάλλου στρατηγοῦ, καὶ ἐφ' ὅσον ὁ στρατηγὸς οὗτος περιεβάλλετο διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς κυβερνήσεώς του, αἱ πράξεις του καὶ ἡ ἀξία του δὲν ἠδύνατο νὰ γίνωνται ἀντικείμενα συζητήσεως μεταξὺ τῶν συμμάχων.

Τὸ διάβημα τοῦτο τοῦ Λόρδου Μπέρι ἐκοινολογήθη, τὸ ἐπληροφορήθησαν αἱ ἐπιτροπαὶ τῆς βουλῆς. Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ προέδρου τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως, ἄδικοι ὅπως εἶναι πάντοτε οἱ ἀντιπολιτεύσεις, εἶπον ὅτι ὁ κ. Μπριὰν ἐζήτησε παρὰ τῆς Ἀγγλίας τὴν ἐπίδοσιν μᾶς διακοινώσεως, διὰ νὰ

ἔχη ἐν πρόσχημα πρὸς μετάθεσιν ἑνὸς στρατηγοῦ, ὁ ὁποῖος τὴν διατήρησίν του εἰς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ διασυμμαχικοῦ στρατοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ὄφειλεν εἰς τὴν προστασίαν τῶν ἀντιπολιτευομένων τὴν κυβέρνησιν καὶ τὸν φόβον τῆς ἐξησθενημένης αὐτῆς κυβερνήσεως, ὅπως μὴ δυσαρεστήσῃ τὴν ἀντιπολίτευσιν. Ἡ φήμη αὕτη μιᾶς σκευωρίας μεταξὺ Μπριὰν καὶ Λόρδου Μπέρτι διεδόθη ἀρκετὰ, εἰς τρόπον ὥστε οἱ φίλοι τοῦ Σαρράιγ ἀνησύχησαν. Εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ στρατοῦ τῆς Γερουσίας, κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1916, εἰς ριζοσπαστικὸς σοσιαλιστῆς γερουσιαστῆς ἐπλησίασε τὸν Κλεμανσὼ καὶ τοῦ εἶπε : « Ἐλπίζω ὅτι δεν θὰ ἐπιτρέψετε τὰ θυγῆ ὁ Σαρράιγ » « **Ὁ Σαρράιγ, ἀπήντησεν ὁ Κλεμανσὼ, δὲν μ' ἐνδιαφέρει... Εἰς τοὺς στρατηγούς δὲν βλέπω ἢ τὴν στρατιωτικὴν τῶν ἀξίαν... δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι περιβάλλονται μὲ πολιτικὰς συστάσεις δὲν ἐνδιαφέρομαι...** »

Τὴν ἡμέραν ἀκριβῶς καθ' ἣν ὁ Κλεμανσὼ ἐξεφράζετο μὲ τὴσιν εἰλικρίνειαν καὶ ἡ ὁποία δὲν προοιῶνιζε τίποτε τὸ καλὸν διὰ τὸν ἀρχιστράτηγον τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀνατολῆς, (τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἢ τὴν ἐπομένην) ὁ λόρδος Μπέρτι ἐπεσκεπτετο καὶ πάλιν τὸν Μπριὰν καὶ συνέχιζε τὴν συζήτησιν τὴν ὁποίαν ἤρχισε διὰ τῆς ἐπιδοθείσης διακοινώσεώς του περὶ τὰ τέλη τοῦ Ὀκτωβρίου. Ἡ ἀνακοινώσις του, τὴν φορὰν αὐτὴν ἦτο ρηματική. Ὁμίλησε περὶ τῶν δυσχερειῶν τὰς ὁποίας παρουσίαζεν ἡ διατήρησις σχέσεων μὲ τὸν Σαρράιγ, λόγῳ τοῦ χαρακτήρος τοῦ στρατηγοῦ ἴσως, ἐξ αἰτίας ὅμως **τῶν πολιτικῶν ἀπασχολήσεων** τοῦ περιβάλλοντός του. Ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἀπάντησιν τοῦ Μπριὰν ὅτι « ἡ Γαλλία δὲν δύναται νὰ συζητήσῃ τὴν ἀξίαν ἑνὸς στρατηγοῦ γάλλου ὁ ὁποῖος χαίρει τῆς ἐμπιστοσύνης της », ὁ λόρδος Μπέρτι, εἶπεν ὅτι οἱ σύμμαχοι δὲν συνεμερίζοντο τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτὴν, ὅτι λέγων σύμμαχοι δὲν ὀμίλει μόνον ἐξ ὀνόματος τῆς Ἀγγλίας ἀλλὰ καὶ ἐξ ὀνόματος τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ρωσσίας. Πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν λεγομένων του ὁ λόρδος Μπέρτι ἀνέφερε φράσιν τοῦ Καντόρνα, τοῦ ἰταλοῦ ἀρχιστράτηγου. Ὁ Καντόρνα ὅταν τοῦ ἐζητήθη νὰ ἐνισχύσῃ τὴν Ἰταλικὴν ἐν Μακεδονίᾳ μεραρχίαν, ἀπήντησεν : « **θὰ στείλω ἐνισχύσεις εἰς Μακεδονίαν μόνον ὅταν ὑπάρχῃ στρατηγὸς νὰ τοὺς διοικήσῃ** ». Ὁ πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας κατέληξε λέγων ὅτι ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις διατηροῦσα ἐν Θεσσαλονίκῃ στρατόν, τὸν ὁποῖον ἡ συμφωνία τῆς 26 Ἰουλίου,

ὑπήγαγεν ἔντινι μέτρῳ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ γάλλου ἀρχηγοῦ, εἶχε τὸ δικαίωμα καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐβασίζετο—νὰ γνωρίσῃ τὴν γνώμην της περὶ τοῦ στρατηγοῦ τούτου. Ὁ κ. Μπριὰν, ἤκουσε, ἔλαβε σημείωσιν τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ πρεσβευτοῦ καὶ διετήρησε τὴν προηγουμένην δὴλωσίν του ὅτι ἡ ἐκλογή τοῦ γάλλου ἀρχιστράτηγου ἐν Μακεδονίᾳ ἦτο πρὸ παντὸς ὑπόθεσις ἀφορῶσα τὴν Γαλλίαν.

— **Ἄλλ' ὁ στρατὸς εἶναι διεθνῆς**, ἀπήντησεν ὁ λόρδος Μπέρτι. **Καὶ ὁ στρατηγὸς ἐπίσης**. Τὰ διαβήματα αὐτὰ τοῦ πρεσβευτοῦ καὶ ἡ δὴλωσις του ὅτι ὀμίλει ἐξ ὀνόματος τριῶν μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων αἱ ὁποῖαι εἶχον στρατεύματα ἐν Μακεδονίᾳ, προέλεγον ὅτι ἡ κρίσις τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν διασυμμαχικῶν στρατευμάτων ἐν Ἀνατολῇ, ἡ ὁποία περιῆλθεν εἰς τόσον ὄξυ σημεῖον ἔπρεπε νὰ λυθῇ.

Εἰς τὴν κρίσιμότητα αὐτὴν εἶχον περιέλθῃ τὰ πράγματα, ὅταν τὴν 13ην Νοεμβρίου συνῆλθε συμμαχικὸν πολεμικὸν συμβούλιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐστάλη, λίαν ἐπικαίρως, ἔκθεσις τοῦ γάλλου Ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν Ρὸκ ἐκ Μακεδονίας, εὐνοϊκὴ διὰ τὸν Σαρράιγ. Ὁ Μπριὰν ἐπωφελήθη τῆς ἐκθέσεως ταύτης διὰ ν' ἀναβάλῃ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος Σαρράιγ τὴν ὁποίαν κακῶς θὰ ἐδέχετο ἡ ἄκρα ἀριστερά. Καὶ ὁ Λούδ Τζῶρτζ δὲν ἐζήτησε τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Σαρράιγ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀνεμένετο μετὰ τὰς δηλώσεις τοῦ Λόρδου Μπέρτι ὀμιλοῦντες « ἐξ ὀνόματος τῶν τριῶν συμμάχων ».

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀνηγγέλλετο ἡ κατάληψις τοῦ Μοναστηρίου ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ. Ἀπεδόθη τότε εἰς τὸν Σαρράιγ ὑπό τινων ἑφημερίδων αἱ ὁποῖαι διατήρουν ἀπεσταλμένους παρὰ τῷ Γενικῷ ἐν Θεσσαλονίκῃ στρατηγεῖῳ ὁ τίτλος τοῦ « Κατακτητοῦ τοῦ Μοναστηρίου ». Καὶ ἡ ὑπερβολὴ αὐτὴ προὐκάλεσε μειδιάματα ἐν Παρισίοις καὶ κατάπληξιν ἐν Λονδίῳ, ὅταν ὁ Παινλεβὲ ἀποσταλεῖς μὲ εἰδικὴν ἐντολὴν τὴν ἐπανέλαβε.

Ἄν οἱ ἄγγλοι ὑπουργοὶ δὲν ἐπέμειναν εἰς τὴν μεταβολὴν τὴν ὁποίαν ἐπεθύμουν « νὰ συντελεσθῇ εἰς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ διεθνoῦς στρατοῦ », δὲν ἔπαυσαν ἐν τούτοις ἀνησυχοῦντες διὰ τὰ σχέδια τῶν πολιτικῶν ἐπιχειρήσεων τὰ ὁποῖα, ἦσαν βέβαιοι, ἀντηγωνίζοντο τὰ σχέδια πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὸν ἐγκέφαλον τοῦ Σαρράιγ. Ὅταν περὶ τὰ μέσα τοῦ Δεκεμβρίου ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ **Κωνσταντίνου**, ὁ λόρδος Μπέρτι ἐζήτησε **ἐπιμόνως ὅπως μὴ ἐπιτραπῇ εἰς τὸν Σαρ-**

γάγυ ν' αναλάβη την πρωτοβουλίαν τῶν διαβημάτων και διτι ἔπρεπε νὰ ὑποδειχθῆ εἰς αὐτὸν ἡ ἀπόλυτος ὑπαγωγὴ τῆς πολιτικῆς του δραστηριότητος εἰς τὰς ἀποφάσεις ὄλων τῶν συμμαχικῶν κυβερνήσεων.

Διάσκεψις τῶν συμμάχων πρωθυπουργῶν συνήλθε τῷ 1917 εἰς Ρώμην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκλήθη νὰ δώσῃ ἐξηγήσεις ὁ Σαρραΐγ. Ὁ Σαρραΐγ πράγματι, μετέβη εἰς Ρώμην καὶ κατώρθωσε ν' ἀποτραπῆ ἡ ἀνάκλησίς του. Οἱ σύμμαχοι ἐπανελάβον εἰς αὐτὸν μόνον τὰς ὀδηγίας τὰς ὁποίας τοῦ εἶχαν δώσει προηγουμένως, ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος. **Δὲν ἔπρεπε νὰ εὐνοήσῃ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ βενιζελικοῦ κινήματος εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα μόνον εἰς περιπτώσιν ἐπιθέσεως τῶν στρατευμάτων τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου θὰ μεταχειρίζετο τὴν δύναμιν ἐναντίον τῆς κυβερνήσεως τῶν Ἀθηνῶν, τῇ συγκαταθέσει πάντοτε τῶν συμμάχων.**

* *

«Οἱ πρῶτοι μῆνες τοῦ χειμῶνος τοῦ 1917 διέρρευσαν ἄνευ πολεμικῆς δράσεως. Ἡ ἀδράνεια αὐτῆ τοῦ Σαρραΐγ, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἐπεβάλλετο, ἔδωσε λαβὴν εἰς κακοβούλους καὶ ἀδίκους εἰσηγήσεις ἰδίᾳ ἐν Ἰταλίᾳ. Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον ὅταν ὁ στρατηγὸς Νιβέλ ἀνέλαβε τὴν ἐπίθεσιν εἰς Αἴσον, ζωηραὶ ἐπικρίσεις κατὰ τὰς συνεδριάσεις τῶν ἐπιτροπῶν τῆς βουλῆς ἐγένοντο. Εἰς κοινοβουλευτικὸς ἀνὴρ μεγάλου κύρους ἔλεγε εἰς μίαν τῶν ἐπιτροπῶν: «**Ὁ Σαρραΐγ ζητεῖ δικαιολογίας διὰ νὰ μὴ κάμῃ τίποτε.**»

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπίσης ἀνησυχουν διὰ τὴν ἀδράνειαν τῆς μεγάλης στρατιᾶς τὴν ὁποίαν οἱ σύμμαχοι διετήρουν ἐν Μακεδονίᾳ. Τὴν 7ην Μαΐου 1917 ἡ «**Ἐφημερὶς τῆς Λωζάνης**» ἐδημοσίευσε τὸ κάτωθι ἐκ Λονδίνου τηλεγράφημα, ὑπὸ τὸν τίτλον «**Τι κάμνει ὁ Σαρραΐγ;**».

«Οἱ «**Ταίμς**» σχολιάζοντες τὰς ἐπιθέσεις μερίδος τοῦ τύπου ἐναντίον τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἔλεγον ὅτι «ὁ στρατὸς τῆς Μακεδονίας δὲν φαίνεται παρασκευαζόμενος ὅπως δώσῃ εἰς τοὺς βουλγάρους τὸ σωτήριον μάθημα τὸ ὁποῖον τοὺς ἀρμόζει εἶναι ἀνάγκη, λέγει, ἡ στρατιὰ ἡ διοικουμένη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Σαρραΐγ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ὑπαρξίν της διὰ τῆς ἐξασκήσεως ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ πίεσεως παρομοίας πρὸς τὴν ἐξασκηθεῖσαν ὑπὸ τῶν συμμάχων εἰς τὸ δυτικὸν μέτωπον. Λόγοι σοβαροί, στρατιωτικοί, πολι-

τικοὶ καὶ ὑγεινοί, ἐπιβάλλουν σύντονον δράσιν εἰς τὰ Βαλκάνια κατὰ τὴν προσεχῆ ἄνοιξιν, χωρὶς νὰ περισπώμεθα μὲ δευτερευούσας συζητήσεις ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδος».

Ὅταν ἐδημοσιεύθη τὸ τηλεγράφημα αὐτὸ ὁ Σαρραΐγ εἶχεν ἀναλάβει στρατιωτικὴν κίνησιν ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν ἐξουδετέρωσιν τῆς ἐχθρικῆς κατὰ τοῦ Μοναστηρίου πίεσεως. Εὐρίσκετο ἐν πλήρει δράσει ὅταν ὁ Λόυδ Τζώρτζ ἦλθεν εἰς Παρισίους διὰ νὰ παραστῆ εἰς μίαν διάσκεψιν ὅπου οἱ ὑπουργοὶ μας ἐτήρησαν στάσιν μὴ συνάδουσαν πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῆς Γαλλίας.

Μετὰ τὴν μεγάλην ὑπόθεσιν τοῦ ἐν Γαλλίᾳ μετώπου, ὁμίλησαν διὰ μακρῶν περὶ Θεσσαλονίκης».

Συνεζητήθησαν τὰ τοῦ σκοποῦ τῆς διατηρήσεως τῆς στρατιᾶς τῆς Μακεδονίας, καὶ ἡ ἐναντι τῆς Ἑλλάδος στάσις τῶν συμμάχων. «Αἱ ἀποφάσεις τῆς διασκέψεως ἀνεκοινώθησαν εἰς τὸν Σαρραΐγ, ὁ ὁποῖος ἐπειδὴ δὲν ἠδυνήθη, λόγῳ τοῦ ἰσχυροῦ τῶν ἐχθρικῶν θέσεων, νὰ καταγάγῃ περὶ τὸ Μοναστήριον τὴν μεγάλην νίκην, κατόπιν τῆς ὁποίας θὰ ἐπεξήτει τὴν καταστροφὴν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του πρὸς τὴν Θεσσαλίαν περὶ τὰ τέλη Μαΐου. Ἄλλωστε, ταῖς τοχρόνως μὲ τὸν σῖτον τῆς Θεσσαλίας ἔπρεπε νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ τηλεγραφοῦ τὸ ὁποῖον» εἰς ὑπατος ἀρμοστῆς τῶν προστατίδων δυνάμεων» θὰ ἐπέδιδεν εἰς Ἀθήνας.

Τὴν 28ην Μαΐου 1917, οἱ γάλλοι ὑπουργοὶ Ριμπὸ καὶ Παινλεβὲ μετέβησαν εἰς Λονδίνον πρὸς διακανονισμόν τῆς τύχης τοῦ Κωνσταντίνου μὲ τὸν Λόυδ Τζώρτζ, Μπάλφουρ καὶ Μπόναρ Λόου. Ἐπρεπε ν' ἀντιμετωπισθῆ ἡ περίπτωσις ἀντιστάσεως τοῦ Ἑλληνος βασιλέως εἰς τὰς ἀξιώσεις τῆς Ἀντάντ.

Διατίνων μέσων θὰ τὴν ὑπερενίκων; Ὁ Λόυδ Τζώρτζ δὲν ἀπέκρυπτε τοὺς φόβους του, φόβους προερχομένους ἀπὸ τὴν σκέψιν ὅτι ἡ ἀντίστασις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὰς ἀγγλογαλλικὰς δυνάμεις ἦτο ἐπίφοβος· ἀλλὰ ὁ Κωνσταντίνος δὲν ἠδύνατο νὰ ρίψῃ εἰς τὰ νῶτα καὶ τὰ μετόπισθεν τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ πληθὺν ἀνταρτῶν; Ὁ Παινλεβὲ, χωρὶς νὰ ἀποκρούῃ τὴν πιθανότητα αὐτὴν προέβαλεν εἰς πᾶσαν συζήτησιν στρατιωτικῆς φύσεως τὸ ὄνομα τοῦ Σαρραΐγ. Ἐμπλεως θαυμασμοῦ διὰ τὰ προτερήματα καὶ τὴν δύναμιν τοῦ μεγάλου ἀρχηγοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ὠφειλομέν τὴν σωτηρίαν τοῦ Βερντέν, τὴν κατάρτησιν τοῦ Μοναστηρίου, ἔλε-

λε διαρκῶς. Σαρράϊγ! Σαρράϊγ! Μὲ τὸν Σαρ-
ράϊγ ἀντιμετωπίζοντο τὰ πάντα. Πρὸ τοῦ
Σαρράϊγ θὰ ἐκλονίζοντο αἱ ἑλληνικαὶ μεραρ-
χίαι καὶ οἱ ἀντάρται θὰ διεσκορπίζοντο.

Ὁ Λόυδ Τζῶρτζ ἀπεκρίνετο ὅτι οἱ ἀν-
τάρται εἶχον κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα
προβάλη εἰς ἀπείρους δυσχερείας ἓναν ἄλ-
λον στρατηγὸν ὁ ὅποῖος δὲν εἶχε κακοὺς στρα-
τιώτας τὸν Ναπολέοντα.

Εἰς τὸ προσεχές Τὰ σχέδια τοῦ Σαρ-
ράϊγ. Ἡ ἐπίθεσις τοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος.